

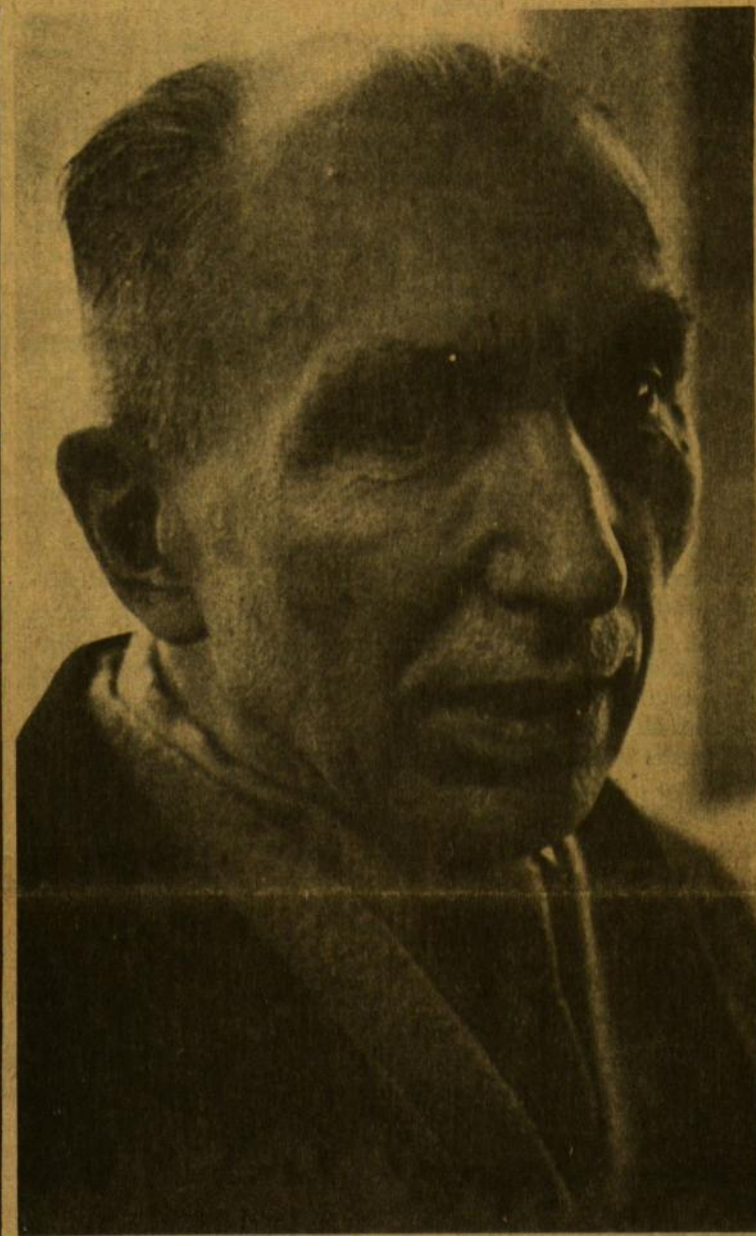
Šiame numery:

AABS pirmojo dešimtmečio sukaktuvės.
Kompozitorius Kazimieras Viktoras Banaitis Amerikoje: 15 metų mirties sukakčiai.
Adomas Varnas pasakoja.
Iš moderniosios amerikiečių poezijos: Melville Cane, John Gould Pletcher, Vachael Lindsay, John Hall Wheelock.
Nauji leidiniai.
1978 metų kultūrinio priedo turinio ir pavardžių rodyklė.

KOMPOZITORIUS K. V. BANAITIS AMERIKOJE

15 metų mirties sukakčiai

ALGIS ŠIMKUS

Kazimieras V. Banaitis (1896-1963, XII 25)

Nuotr. V. Mažello

Kertinė Parastė

AABS pirmojo dešimtmečio sukaktuvės

Metams baigiantis, pats laikas prisiminti dar tinkamai nepaminėtą svarbią sukaktį — šįmet suėjo dešimt metų nuo Association for the Advancement of Baltic Studies (AABS — Sąjunga baltų studijoms puoselėti) įsteigimo. Šia proga praverstų trumpai pažvelgti į jos nueitą kelią ir nuveiktus darbus.

Pati AABS idėja užgimė latvių sluoksniuose. 1966 metais Latvių brolių sąjunga nusprendė surengti pirmą Baltų studijų konferenciją Marylando universitete, kurioje iškilo pasiūlymai "išvystyti ir koordinuoti baltų studijoms besidominčių akademikų ir kultūrininkų veiklą". 1968 m. gruodžio 1 d. keturiasdešimt aštuoni lietuviai, latviai ir estai įsteigė organizacinį komitetą, kuriam vadovavo dr. Gundar J. King. Pirmuoju AABS pirmininku formaliai tapo išrinktas dr. Vytautas Vardys. Per visus dešimt metų organizacijos priėmė, auklė, globėja ir "spiritus movens" buvo ir tebėra latvis Janis Gaigulis.

AABS veikla išsikerojo įvairiomis kryptimis. Visuomenė žino, kas antri metai ruošiamos Baltų studijų konferencijos: San Jose State kolegijoje, Kalifornijoje (1970); Toronto universitete, Kanadoje (1972 ir 1978); Illinois universitete Chicagoje (1976) ir Columbia universitete New Yorke (1974). Be to, buvo suruoštos trys literatūrinės konferencijos.

Šalia tarptautinių konferencijų, AABS išvystė plačią tyrimo ir bibliografinę veiklą. Organizacijos nariai apžiūri ir aprašo baltiškas kolekcijas ne tik Amerikos, bet viso pasaulio universitetuose ir archyvuose. 1976 metais įsteigtas Tyri-

mo komitetas (Research Committee), kurio tikslas yra remti ir skatinti pavienius tyrėjus. Šių metų vasarą buvo užbaigta svarbi apžvalginė studija, "Research Tools in Baltic Studies" (Tyrimo įrankiai baltų studijose). Ir ateityje AABS žada padėti įsteigti naujoms tyrimo grupėms ir jas paremti.

AABS leidiniai tapo nepažinomu baltų studijų šaltiniu. Šiuo metu baigiamas spausdinti 1974 metų konferencijos straipsnių rinkinys, "The Baltic States in Peace and War" (Pabaltijo valstybės karo ir taikos metu), kurį leidžia Pennsylvania State universiteto leidykla. Nuo 1976 metų eina AABS biuletenis (Newsletter), kurio mažiausias tiražas yra 2000 egz. Dvikalbį (anglų ir vokiečių k.) trimėnesinį *Journal of Baltic Studies* (Baltų studijų žurnalą) dabar prenumeruoja 160 universitetinių bibliotekų. Jį žadama suaktualinti, pakreipti nuo senosios istorijos į dabartį, ir pavaizinti gausius straipsnius iš Europos ir kitų kontinentų (dabar jis beveik išimtinai užpildomas Amerikoje ir Kanadoje gyvenančių autorių straipsniais).

Gimusiai Amerikoje, AABS šiandien yra pasaulinė organizacija. Su ja glaudžiai bendradarbiauja ir drauge konferencijas ruošia Baltiška Institutet (Baltų mokslinis institutas Švedijoje). Vakarų Vokietijoje AABS dalyvauja Baltische Historische Kommission (Baltų istorinės komisijos) ruošiamose metinėse baltų istorijos konferencijose, vykstančiose Goettingeno universitete. Užmegzti ryšiai ir su Herderio institutu Marburge, drauge su kuriuo 1979 m. birželio 5-7 d. AABS ruošia konferenciją "1905-1917

Į Ameriką kompozitorius Kazys Viktoras Banaitis atvyko iš Vokietijos DP stovyklos 1949 m. spalio 14 d. JAV imigracijos įstatymų reikalaujamas buto ir darbo garantijas jam parūpino Ksaveras Strumskis, Brooklyno lietuvių biznierių, buvęs muzikos veikėjas ir lietuviškų gaidų leidėjas. Strumskis Amerikoje gyveno nuo 1906 m. Čia jis atvažiavo, baigęs Rokiškioje grafo Przedzieckio įsteigtą vargonininkų mokyklą, kurioje muzikos pradus taip pat buvo igiję J. Gruodis, J. Tallat-Kelpša ir kiti Lietuvos žinomi muzikai. Strumskis Amerikoje ilgus metus vargoninkavo ir lietuvių tarpe tapo žinomas, kaip Brooklyno Operetės choro vadovas, pastatęs su juo apšėli įvairiausių operėlių. Pirmojo pasaulinio karo metu Strumskis artimai bendradarbiavo su komp. St. Šimkum. Jie abu buvo suorganizavę gaidų leidimo bendrovę, kuri 1917-20 m. išleido daugelį Šimkaus to laikotarpio kūrinių, pradedant pirmąja jo populiariosios dainos "Kur bakūžė samanota" laida, kurios paskui teko leisti net kelias laidas. St. Šimkui grįžus Lietuvon, Strumskis tęsė gaidų leidimą ir atspausdino daugiau kaip 200 įvairiausių A. Vanagaičio, J. Zilevičiaus, A. Kačanausko, J. Naujalo, M. Petrausko, Č. Sasnausko, J. Tallat-Kelpšos, T. Brazio, J. Gruodžio, J. Strollos ir kitų kūrinių. Vėliau Strumskis įsigijo Williamsburge gėrimų krautuvę ir iš jos pragyveno. Tačiau jis visados domėjosi lietuviškos muzikos reikalais. Ksaverą Strumskį teko arčiau pažinti ir man asmeniškai. Tai buvo kietoko būdo, savo darbu kiek patogesnį gyvenimą susikūręs, tačiau nuoširdus aukštaitis. Jis mylėjo lietuvišką muziką, didžiavosi savo pažintimis ir draugyste su daugeliu lietuvių kompozitorių

m. era Pabaltijyje". Specialus AABS komitetas mėgins plėsti organizacijos veiklą Kanadoje. 1977 metams baigiantis, AABS atstovai lankėsi Kanadoje ir padėjo pamatus organizacijos skyriui. Sekantis žingsnis bus AABS Australijos komiteto įsteigimas ir po to, tikimasi, pirmoji Baltų studijų konferencija Australijoje.

Spartų organizacijos augimą vaizdžiai iliustruoja statistiniai duomenys apie jos narius. Savo pirmąjį gimtadienį AABS turėjo 100 narių, o šiandien jų jau 880 (386 latviai, 220 estai, 190 lietuviai, 84 kiti tautybių). Geografinis pasiskirstymas: JAV — 580, Kanadoje 160, Europoje — 100, Australijoje ir kitur — 40. Dabartinis AABS pirmininkas yra lietuvių literatūros bičiulis, poetas, kritikas, žurnalo "World Litera-

ir visada galvoje turėdavo planų jų kūrybai propaguoti. Dėsniau piniginiai muziką ar jos kūrėjus paremti, kaip ne vienas iš jo gal laukė, jis tikriausiai neišgalėjo, nei turėjo noro. Geru žodžiu tačiau patarti ar patarpininkauti jis niekam neatsisakė. Šiaip Strumskis buvo lietuviškai vaišingas ir savigarbus. Užėjusį svečią visada nuoširdžiai pavalgindavo krautuvės gale esančiame kambarėlyje ir dažnai dar pakviesdavo naująją "dypuką" pietų į restoraną.

Sužinojęs, kad Vokietijoje atsidūręs komp. Banaitis, neturėdamas Amerikoje giminių, įsistojo "sponsoriaus", Strumskis padarė jam reikalingus dokumentus ir pradėjo planuoti jį įtraukti į šonnyktį muzikinį gyvenimą. Brooklyne taip pat buvo apsigyvenęs "dypukas", buvęs Vokietijoje "Pašvaistės" gaidų leidyklos savininkas ir Dainavos ansamblio reikalų vedėjas Balys Jacikevičius. Jis čia greitai susipažino su Strumskiu ir, kaip Jacikevičius savo atsiminimų pluošte apie Banaitį rašo, labai dažnai užėdėdavo ir Strumskio prekybą, kur jiedu rasdavo daug bendros kalbos. Sužinoję, kad Banaitis jau atvažiavoja Amerikon, jiedu bendrom jėgom surado jam Brooklyne kambarį, už kurį Strumskis sutaręs mokėti po 10 dol. į savaitę ir pats iš anksto užmokėjęs nuomą už visą mėnesį. Pirmąsias Banaitio dienas Amerikoje Jacikevičius aprašo taip: "Su pažindinęs Banaitį su buto šeimininke, Strumskis mus pakvietė į už kelių blokų esančią lietuvių Ginkaus užkandinę vakarienei. Čia Banaitį supažindino su Ginkum, kuris juo labai susidomėjo ir pats prisėdė prie mūsų stalo, o vėliau gyvenimo pradžiai davė Banaitiui 10 dol. Strumskis patvarkė Ginkui, kad Banaitis kasdien ateis pas jį val-

ture Today" redaktorius, dr. Ivar Ivask. Iš jo organizacijos vairo 1980 m. perims dr. Marija Gimbutienė.

Šį straipsnelį berašant, man dingtelėjo — o jei AABS nebūtų įsisteigusi? Vien žvilgsnis į savo knygų lentyną parodo nuostolių apimtį. Padauginkim tą nuostolių tūkstantį sykių, pašalindami AABS leidinius iš universitetinių ir viešųjų bibliotekų lentynų. Zvelgdamas atgal, matau, kiek, palyginant, mažai žinoju apie estų ir lietuvių kultūrą prieš dešimt metų, prieš AABS gimimą. Kiek užmegzta baltiškų pažinčių, kiek gerų valandų praleista drauge. Ir tą patirtį reikia tūkstantropai padauginti. Ir kur dar šimtai tų užsieniečių visame pasaulyje, kurių dėmesys baltų kultūroms ir simpatijos baltų tautoms būtų išsibarstę izoliuo-

tai, nesusikristalizavę be AABS magnetinio lauko? Be AABS kultūriniai aparatai, kaip J. J. Aničas, būtų ramiau miegoję Lietuvoje, o tikrieji lietuvių kultūrininkai būtų skurdesni svarbiu ryšiu, langeliu į pasaulį.

Minėdami AABS dešimtmečio sukaktuves, prisiminkime, kad lietuvių išveivija galėtų daug veiksmingiau prisidėti prie organizacijos veiklos. Reikia akcijos mūsų studentiją įvesti į AABS elės. Kadangi AABS nariais-rėmėjais gali būti ir žmonės be universitetinių diplomų, ar nebūtų gražu, jei į AABS, įmokėdami nario mokesť, įstotų ištisi lietuviški sambūriai, klubai ir būreliai? AABS sveikatai palaikyti reikalingos ir piniginės aukos. Nepamirškime, tai mūsų organizacija. Algirdas Landsbergis

nus savo planus, gyvenant Amerikoje, Banaitis visada primiausia pabrėždavo savo jautrią sveikatą ir sakėsi, kad jokio kitokio, ne muzikos, darbo dirbti nepajėgsias.

Gyvendamas netoliese nuo Strumskio prekybos, Banaitis beveik kasdien pas jį užėdavo ir, kai nebūdavo klientų, ilgus valandas su juo prakalbėdavo. Tuose pokalbiuose taip pat ne kartą dalyvavęs Jacikevičius pabrėžia, kad idealistas Banaitis su daug praktiškesniu Strumskiu dažnai nesutikdavo. Jie ne kartą pradėdavo karštokus ginčus, nors rimtai ir nesusipykdavo. Banaitis nesidrovėdavo Strumskį kartais ir "prieš plauką" paglostyti. Kartą Strumskiui pradėjus girtis savo nuopelnais lietuviškai muzikai, išleidžiant tiek daug gaidų, Banaitis to neginčijo, bet pridėjo, kad iš to jis tada gaudavęs ir nemažai pelno. Banaitis jam ta proga taip pat priminė ir man žinomą atsitikimą, kad, kai komp. St. Šimkus jau Lietuvoje pakartotinai davė išleisti savo dainą "Kur bakūžė samanota", kurios pirmojo laido Amerikoje copyright buvo užrašyta Strumskio vardu, jis Šimkui buvo net bylą iškėlęs. Strumskis dėl to gerokai susinervinęs, tačiau nieko neatsakęs, ir kalba nukrypusi į kitą temą.

Po kiek laiko Strumskis pradėjo Banaitiui užsiminti, kad būtų laikas pradėti rūpintis susirasti pastovesnį pragyvenimui šaltinį, pasisiūlydamas patarpininkauti, iš pradžių gaunant nors ir var-

gonininko darbą. Banaitis tačiau vargoninkauti griežtai atsisakė. Sakėsi, jog nieko nenusimanąs apie bažnytinės apeigas, o iš ko nors pasimokyti taip pat neisias. Amerikietiško gyvenimo mokyklą išėjęs Strumskis niekaip negalėjo suprasti Banaitio "profesoriskų" pretenzijų, atsisakant bet ką kitą dirbti, o vien komponuoti. Galiausiai Strumskis prikalbėjo Banaitį imtis vadovauti jau gerokai susilpnėjusiam, paties Strumskio anksčiau vadovautam operetės chorui. Banaitis tačiau, chorams niekada nevadovavęs, tame darbe teistvėrė vos keletą mėnesių. Po to dar bandė vesti Brooklyne susidariusį vyrų oktetą, bet ir iš jo greitai pasitraukė, pasiteisindamas savo palinkimu į rimtesnes ir aukštesnio lygio dainas, o daugumas choristų norį vien katutes išsaulkančio lengvesnio repertuaro. Tokia padėtis Banaitį labai blogai nuteikė. Viena me to meto savo laišku jis rašė: "Visur girdime, kad ten ir ten jau susidarė nauji kvartetai, oktetai, ansambliai, chorai; ir vis ne bet kokie, o 'representaciniai'. Gi programose — vis tie patys diletantiški bei svetimybiniai barškalai..." 1) Taip laikui bėgant, Banaitis netrukus pradėjo gerokai skursti medžiaginiais. Pradžioje draugų ir gerbėjų laikas nuo laiko suteikiama pagalba greitai pradėjo išseksti, ir teko pradėti pačiam rūpintis pragyvenimu. O tokiem "žemiams" rūpėsimui intelektualus europinio išsilavinimo menininkas, nuo jaunystės įpratęs būti valdžios aprūpintas, gabumų neturėjo.

Galiausiai, gavęs kambarį su pianinu, Banaitis pasiskelbė duodąs fortepijono ir muzikos teorijos pamokas. Pastovesnių tačiau mokinių, įgalinančių nors ir kukliai pragyventi, buvo sunku surinkti. Nežiūrint tokių sąlygų, gyvendamas žiemą beveik nekūrentame kambarėlyje ir vos kuliama maisto daviniai užtekdamas pinigų, Banaitis liko savotiškai išdidus. Jis visada su pasipiktinimu atsisakydavo netaktiškai pasiūlytos "išmaldos" ir be perstojo, kiek galėdamas, atsidavė kūrybai. Šiame laikotarpyje jis suharmonizavo gana daug naujų liaudies dainų ir galutinai išvystė savo lietuviškų dainų harmonizavimo stilių.

Kaip daugelis kūrybingų menininkų, Banaitis turėjo prieštaraujančių būdo savybių. Iš vienos pusės jis buvo švelnus, plačių pažūrų ir mėgstantis protinai diskutuoti, ypač muziką liečiančiais klausimais. Iš kitos pusės betgi V. Jakubėno žodžiais: "Jo būdas sudarė savotišką paradoksą. Asmeniškai sutikau, jis pasirodė kaip plataus ir visapusiško išsilavinimo, iškalbingas, aštraus sąmojaus ir gyvo būdo žmogus. Sunku patikėti, kad šalia to slėpėsi palinkimas prie vėnumos, vengimas bet kokios reklamos, nemėgimas viešų pasirodymų..." (Amerikoje) jis nedalyvavo lietuvių parengimuose nei kaip pianistas - akompaniatorius, nei net — išskyrus išimtinus at-

(Nukelta į 2 psl.)

Komp. K. V. Banaitis Amerikoje

(Atkelta iš 1 psl.)

vejus — kaip klausytojas.”2)

Banaitis nuo pat jaunystės sugebėjo ir mėgo rašyti. Dar 1917 m., Antanui Smetonai tik pradėjus Vilniuje leisti "Lietuvos aidą", jis pradėjo jame uoliai bendradarbiauti, rašydamas muzikos klausimais. Dalį jo to laiko straipsnių 1919 m. Tumas-Vaižgantas išleido net atskiru leidiniu. Per visą nepriklausomybės laikotarpį iki pat 1940 m. Banaičio straipsniai įvairiausiomis kultūrinėmis bei muzikinėmis temomis buvo nuolat spausdinami Tumo - Vaižganto "Nepriklausomoje Lietuvoje" dienraščio "Lietuva" kultūriniam priede "Sekmąjį dieną", žurnaluose "Veja", "Vairas", "Keturi vėjai", "Naujoji Romuva", "Ateitis", "Muzika ir teatras" ir kituose. Banaitis nebijojo viešai pareikšti savo kompromisų nepripažįstančių nuomonių ir kartais aštrokai pakedendavo kitaip manančius. Tipingais jo tokių straipsnių pavyzdžiais gali būti 1933-34 m. "Naujojoje Romuvoje" tilpusi aštri tuometinės Lietuvos kultūros politikos kritika, pavadinta "Tema ir variacijos", ar straipsnis "Lietuviška baletomanija, arba nusidavimai apie susipamfletinusius profesorius", kuriame jis kandiškai polemizuoja su tada labai baletą kėlusiais B. Sruoga ir V. Krėve.

Amerikoje, iškylus porą rašinių "Aidų" žurnale, Banaitis spaudai neberašė. Čia jis vis dažniau pradėjo savo aštrius ir kartais karčiai egocentriškus nuspallintas mintis reikšti ilguose laiškuose draugams ir muzikos bei kultūros veikėjams. Tokių Banaičio laišku yra išlikę apšči, ir juose vaizdžiai matyti daug tada Banaitį ir kitus kultūringus lietuvių kamavusių rūpesčių, o taip pat ir Banaičio asmeniškų problemų bei jo charakterio bruožų.

Savo profesijoje Banaitis buvo labai reiklus ir laikėsi elitinių pažiūrų. Jis suprato savo kaip muziko vertę ir labai nedaugeliu lietuvių kompozitorių pripažino vertais jo kolegos vardo. Viena savo laišku jis mini, kad dar nepriklausomybės laikais Lietuvoje būvę užsimota suorganizuoti kompozitorių sąjungą. To sumanymo tačiau tekę atsisakyti, kadangi iniciatoriai negalėję surasti vienuolikos įstatymo reikalaujamų kvalifikuotų narių tokiai organizacijai. Ta proga Banaitis dar išdidžiai pri-

deda: "O tada dar gyveno Gruodis, Šimkus, Kažnavičius, Tallat-Kelpša! 3) Daugumą kitų Amerikoje ar Lietuvoje muziką rašiusių bendralaičių jis vadino vien "paprastaisiais gaidų popierio darytojais", savo šlamštu vien teršiančiais mūsų muzikos literatūrą. Gindamas jam brangias muzikos vertybes, Banaitis nedvejodavo panašias savo nuomones pareikšti net ir viešai, išvardindamas jo standartų nepseikusius pavardėmis. Jis pranašiskai iškilmingumu tvirtino, kad "Šiais laikais, kai mūsų tauta iš visų pusių spaudžiama ir naikinama, turėtume leisti viešumon tik tai, kas pasitarnautų mūsų kultūros propagandai ir keltų mūsų tautos vardą. Yra nusidėjimas prieš tautos reikalus, jei visuomenės lėšos metomos menkniekių platinimui". 4)

Jau nuo pat atvykimo į Ameriką, Banaitis nuolat pradėjo kalbėti apie tęsimą savo dar Lietuvoje užimotoms lietuviškos operos. 1952 m. su charakteringu savimi pasitikėjimu jis rašė: "Aš laikau, kad lietuviškos operos klausimas dar tebėra neišspręstas, nežūrint visos eilės mėginimų (M. Petrausko, Karnavičiaus, A. Račiūno, St. Simkaus). O gal emigracijoje šis reikalas geriau pavyktų išspręsti?". 5) Toliau, su Banaičiui neįprastu praktišku, jis prideda: "Mano padėtyje, kaip viengungiu užtektų mėnesinės paramos gal kokių 10 dolerių, ir jau galėčiau rizikuoti išimtinai atsidėti tokio kapitalinio veikalo rašymui... Tokios operos kūrimo subsidijavimas remėjams per tris metus kainuotų tik tiek, kiek anksčiau minėtų keletas dailinelių premijavimas!" (Čia Banaitis turėjo galvoje tuo laiku "Margučio", Vargonininkų sąjungos ir kitų skiriamus konkursines premijas už pavienių dainų parašymą). Jis buvo griežtai nusistatęs prieš visokių konkursų ir jų skiriamas premijas, jis pats konkursuose niekada nedalyvaudavo ir apie juos pareiškė: "Mūsų lietuviškų muzikinių konkursų reikalas atsiduria visuomet truputį tragikomiškoje padėtyje: jei rimtesnį muziką suviena į teisę komisiją, tai nelieka kūrėjų, kurie ka vertingo galėtų padaryti; na, o jei silpni, be autoriteto teisėjai sukvičiami, tai rimtesnį kompozitoriai iš viso nemato prasmės tokiame konkurse dalyvauti. Tuomet vieni mėgėjai premijuoja kitus mėgėjus... ir t. t. tos

premijuotus kūrinius niekas nekreipia jokio dėmesio". 6)

Toliau tame pačiame laiške Banaitis ir vėl primena, kad jis dar Lietuvoje gavęs gana poetiškai, nuotaikingai parašytą Bronės Buivydaitės (Tyrų Dukters) libretą, kurį ir dabar tebeturįs. Nors šį libretą esą reikėtų gero kai keisti, trumpinti, bei suintensyvinti dramatiniai, tačiau, gavęs minėtą kuklį "stipendiją", jis to darbo neatsisakytų, nors esąs atviras ir kitokių libretų pasiūloms. "Svarbu tik, kad būtų meniškias, pagaunantis ir įtikinantis".

Tokia Banaičio iniciatyva pamažu pradėjo rasti atgarsio. Brooklyne tada gyvenę jo gėbėjai B. Jacikevičius ir V. Rastonis netrukus užsimojo suorganizuoti apie 25 asmenų klubą, pasižadančių mokėti Banaičiui po du dolerius i mėnesį, kad jis galėtų rašyti operą. Banaitis šias pastangas nepriėmė labai entuziastingai, sakydamas, kad "šandien jie pasižadėjo, o rytoj kiti taip kalbės". 7) Pasirodė, kad Banaitis buvo teisus. Ketvirtą mėnesį po klubo įsteigimo tesurinkta jau tik 24 doleriai, ir Banaitis, juos priimdamas, pats paprašė šią veiklą užbaigti. 1952 m. savo keliu panašios iniciatyvos ėmėsi ir K. Strumskis. Jis tačiau pasirinko kitokį būdą. Jis kreipėsi laiškais į pasiturinčius lietuvių profesionalus, ragindamas bent penkiems iš jų pasiryžti mokėti po dešimt dolerių i mėnesį Banaičio operos fondui. Strumskius iš karto pavyko surasti net šešis tokius asmenis. Deja, ir šiame būrelyje vien J. Bačiūnas ir Nora Gugienė pastoviai tęsė apsiimtus mokesčius. Likusieji, pamokėję keletą mėnesių, sušlubavo ir nustojo Banaitį rėmę. Ne veltui 1955. XII. 24 "Vienybėje", aprašydamas Banaičio operos kūrimo sąlygas, J. Bačiūnas rašė: "Tebūna (tai) vieša gėda užsienio lietuviams jų įstaigoms, jų politikai, jų gražiakalbiam veikėjams... Patys savo kultūrinį reikalą nesuprantame, ir niekas (mums čia) nebegali padėti... Žymus Lietuvos kompozitorius, jau pasireiškęs gerasi veikalais, su susilpnėjusia sveikata... kuria naują operą, kuria gal vėliau vieną didžiulios, — bet jis šiandien ją kuria beveik be jokių pragyvenimo šaltinių, šiek tiek palaikomas tik vieno žmogaus". Nedaugeliui tada gal buvo žinoma, kad mirus Norai Gugienėi, tas žmogus buvo pats Bačiūnas.

Tokiose sąlygose gyvendamas ir kamuojamas vis blogėjančios

Vieną kompozitorių Kazimierą V. Banaičio gimtadienį Brooklyne švenčiant. Iš kairės į dešinę: Zuklenė, dr. Kaunauka, V. Jonuskaitė-Leskaitienė, prieky — I. Banaitienė ir E. Baltrušaitienė, kompozitorius Kazimieras V. Banaitis, Gr. Matulaitis, muz. J. Zukas, dailininkė Merker-Vitkauskaitė, P. Jurkus (stovį), muz. Vladas Baltrušaitis ir V. Tyslavienė

ligos, Banaitis vis tiek nepasidavė ir rašė savo operą. Taip 1955 m. rugpjūčio mėn. "Jūratės ir Kastyčio" fortepijoninė versija buvo paskelbta baigta. Dabar Banaitis savo operos jau nebeslėpė; priešingai, besidomintiems profesionalus, ragindamas bent penkiems iš jų pasiryžti mokėti po dešimt dolerių i mėnesį Banaičio operos fondui. Strumskius iš karto pavyko surasti net šešis tokius asmenis. Deja, ir šiame būrelyje vien J. Bačiūnas ir Nora Gugienė pastoviai tęsė apsiimtus mokesčius. Likusieji, pamokėję keletą mėnesių, sušlubavo ir nustojo Banaitį rėmę. Ne veltui 1955. XII. 24 "Vienybėje", aprašydamas Banaičio operos kūrimo sąlygas, J. Bačiūnas rašė: "Tebūna (tai) vieša gėda užsienio lietuviams jų įstaigoms, jų politikai, jų gražiakalbiam veikėjams... Patys savo kultūrinį reikalą nesuprantame, ir niekas (mums čia) nebegali padėti... Žymus Lietuvos kompozitorius, jau pasireiškęs gerasi veikalais, su susilpnėjusia sveikata... kuria naują operą, kuria gal vėliau vieną didžiulios, — bet jis šiandien ją kuria beveik be jokių pragyvenimo šaltinių, šiek tiek palaikomas tik vieno žmogaus". Nedaugeliui tada gal buvo žinoma, kad mirus Norai Gugienėi, tas žmogus buvo pats Bačiūnas.

Tokiose sąlygose gyvendamas ir kamuojamas vis blogėjančios

Pasklidus žiniai apie "Jūratės ir Kastyčio" oepros užbaigimą, pamažu ir vėl pradėjo atsirasti vienas kitas geradaris, noris vargstančiam kompozitoriui padėti. Banaitį dabar kiek remti pradėjo ir lietuvių operos pirmtakas Chicago Lietuvos lietuvių vyrų choras, kuris taip pat pradėjo stengtis gauti operos klavyrą ir pasirūpinti jos orkestravimu. Banaitis tačiau tam buvo gana abejingas. Jis gerai žinojo, kad pasaulinių operų tarpe nebuvo galėjęs vienos, kuri būtų kito muziko ištisai orkestruota. V. Jakubėnas šia proga taip pat buvo spaudoje pastebėjęs, kad "orkestracija nėra vien mechaninis muzikos perkėlimas (instrumentams) — yra tai svarbi kūrybos dalis, taip kaip dailininkų spalvų parinkimas". 9) Jakubėnas taip pat kėlė klausimą — ar būtų verta šią vertingą operą orkestruoti ne pilnam, jos muzikos lygį neatitinkančiam orkestrui, o vien išsivijusių sąlygom priitaikytam, sumažintam "bėdos" sąstatui. Iš antros pusės, Banaitis netikėjo mėgėjišku "Jūratės ir Kastyčio" pastatymu to laiko sąlygose. (Reikia nepamiršti, kad Chicago Lietuvos lietuvių opera tada dar buvo pastatiusi tik dvi ar tris operas). Taip pat yra pagrindo manyti, kad sveikatai ir sąlygoms leidžiant, Banaitis, nors orkestrui niekad nerašęs, galvojo pats imtis orkestracijos darbo. Atsižvelgdamas tačiau į savo nuolat silp-

nėjančią sveikatą, jis pirmiausia troško operos klavyrą atspausdinti. Panašius išvedžiojimai, greičiausiai paties Banaičio paskatinti, pasirodė ir spaudoje, tvirtinant, kad Banaitis turi teisę daryti su savo kūriniu ką norėdamas. "Jis gali leisti jį statyti arba neleisti, jei, pavyzdžiui, jam pasirodytų, kad pasiūvusieji operą statyti nepajėgtų to padaryti... Šiandien yra parašytas tos operos klavyras, kuriame yra labai daug gražių, originaliai lietuviškos muzikos. Vienintelis dalykas, kurį galima tučiuojau padaryti ir ką pats kompozitorius pageidauja, yra tą klavyrą išleisti. Jei savo laiku tautiečiai angliakasiai galėjo išleisti M. Petrausko "Eglę žalčių karaliene", nebūtų per daug prašyti naujos išsivijusių kartos išleisti "Jūratę ir Kastytį". Kai jis bus išspausdintas, galima bus pagalvoti ir apie kitus, su operos pastatymu susijusius dalykus" 10)

Tokia užsispūrusiai kompozitoriaus peršama mintis neliko neišgirsta. 1959 m. Chicagoje, daugiausia solisto Stasio Baro pastangomis, įsteigtas "Jūratės ir Kastyčio" operai išleisti fondas, kurio pirmininke apsiėmė būti M. Rudienė, o inž. J. Jurkūnas, muzikas A. Kučiūnas ir dr. V. Tauras — vicepirmininkais. Komitetui tačiau užsimitas darbas iš karto nėjo labai sklandžiai. 1961 m. pabaigoje fondo kasoje, įskaitant ir Illinois lietuvių gydy-

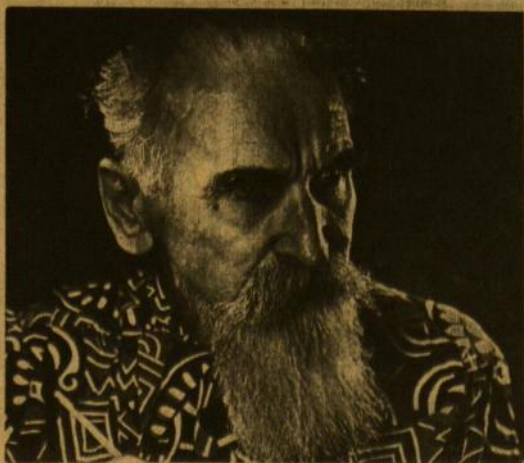
tojų 1000 dol., po būtinų išlaidų tebuvo vos 2,127 dol. O Banaitis, pasinaudodamas pagausėjusia pagalba pragyvenimui ir 1961 m. Ohio lietuvių gydytojų draugijos jam už kultūrinę veiklą suteikta tūkstančio dolerių asmeninė premija, savo kūrinių dar vis tikrino, nuolatose talsė ir vis dėlė atiduoti spaudai. Tik 1962 m. fondas nusprendė pagyventi savo veiklą ir galų gale išgavo Banaičio sutikimą parodyti dalį operos muzikos viešame koncerte. Tokio koncerto anksčiau nebuvo galima surengti, kadangi Banaitis, su jam charakteringu nepasitikejimu ir užsispyrimu, griežtai neleido statyti jokių operos ištraukų, kol ji nebus atspausdinta. Šio draudimo jis bent dalinai atsisakė, tikrai įsitikinęs, kad kitaip jo kūrinio gal niekada nepavyks išleisti. 1962 m. sausio 27 Chicagoje buvo surengtas platesnio masto koncertas — balius, kuriame solistė Prudencija Bičkienė atliko dvi ištraukas iš "Jūratės ir Kastyčio". Parengimas gerai pavyko, ir fondas pradėjo stiprinti. Banaitis dabar pareikalavo, kad, spausdinant operą, šalia originalaus lietuviško teksto būtų pridėti dar vokiški ir angliški vertimai. Angliška vertimą suteikė padaryti tokiuose darbuose patyręs Nadas Rastenis, o dėl vokiško pradėta tartis su kadaise Lietuvoje dirbusiu prof. Jungferių ir kitais.

Reikalams taip užsitęsęs, jau taip buvo lemta, kad kompozitorius savo kūrinio išleidimo nesusilaukė. Išvargintas negaltingai progresuojančios Parkinsono ligos ir amžinų neprieklių, vis dar tebevertindamas, kad jo opera esanti "tik ką užbaigtas kūriny, tai dar tebevardanti, tebekunkuliuojanti "patrova", kurią pavojainga būtų nešti į stalą". K. V. Banaitis 1963 m. gruodžio 25 d. Kalėdų dieną tyliai pasimirė Brooklyne, jį tada globojusioje savo brolio šeimoje.

"Jūratės ir Kastyčio" klavyras iš spaudos išėjo tik 1972 m., dar visiems septyneriems metams praėjus po kompozitoriaus mirties. Gaidas spaudai parengė šios srities specialistas muzikas Jonas Zdanisius, operą jis įgraviravo pagal Banaičio originalų rankraštį, be stambesnių išlaidų ar pataisymų. Greta lietuviško teksto taip pat įdėta ir angliškas vertimas. Banaičio norėto vokiško teksto teko dėl techninių priežasčių atsisakyti. Taip ga-

(Nukelta į 3 psl.)

Šimto metų gyvenimas

Nuotrauka Vytauto Maželio

Dailininkas Adomas Varnas pasakoja

JUOZAS PRUNSKIS

(Tęsinys iš praėjusio šeštadienio)

Tada norėta sukurti tokią draugiją, kuri jungtų įvairias meno šakas, kaip kad jos jungėsi Čiurlionio asmeny. Antra, čia turėjo kiek įtakos ir iš Amerikos gautos žinios, kad ten buvo susikūrusi Roericho draugija, kuri taipgi apjungė įvairias meno šakas. Norėjosi, kad jos viena kitą remtų, turėtų viena kitai didesnės įtakos, sustiprintų kultūros augimo tempą.

— Tokią Meno kūrėjų draugijos idėją buvome aptarę su Stasiu Šilingu, su kuriuo buvome artimame kontakte, — pasakojo Ad. Varnas. — Nepriklausomybės pradžioje visos meno šakos gyvavo atskirai. Menininkai neturėjo jokio organizuoto aprūpinimo. Todėl, sušaukus visų šakų menininkus, buvo gyvas pritarimas organizuoti. Ir taip 1920 m. sausio mėnesį buvo įkurta Meno kūrėjų draugija. Sutrumpintai buvo vadinama

Lemenkudra.

Steigiamajame susirinkime valdybą buvo išrinkti pirm. A. Varnas, sekr. F. Kirša, išd. J. Naujalis, nariai: Maironis, St. Šilingas, P. Galaunė. Draugija veikė sekcijomis: Teatras, Muzikos, Meno ir Literatūros — iš viso 4 sekcijos. (Meno sekcija pradžioje vadinosi Plastikų.).

—Man, kaip pirmininkui, — pasakojo Varnas, — darbo buvo daug. Kartą sutiktas Vaclo Biržiška (kuris tada tvarkė universiteto biblioteką) tarė: "Ko taip iškišęs liežuvis begioji?" O begioti reikėjo į įvairias ministerijas. Juk viską organizavome iš nieko. Teko dirbti, nesiskaitant nei su darbo valandomis, nei su asmeniškų pinigų.

Meno kūrėjų draugijai būtinai reikėjo lėšų, o valdžios išdās buvo tuščias. Nebuvo švietimo ministerijoje pinigų nei meno mokyklai. Tada nuėjau pas ministerį pirmininką E. Galvanauską — pasakojo Ad. Varnas, — ir, kaip Meno dr-jos pirmininkas bei pašto ženklų spausdinimo prižiūrėtojas, pasiūliau, kad Steigiamajam seimui paminėti išleidžiamų pašto ženklų vieton dviejų serijų, būtų trys, tos trečiosios pajamas skiriam Meno kūrėjų draugijai. E. Galvanauskas sutiko. Tie papildomieji ženklai buvo tik vieną dieną pardavinėjami Lietuvos paštuose, o visa kita buvo parduota užsienio filatelistams už pusę milijono markių.

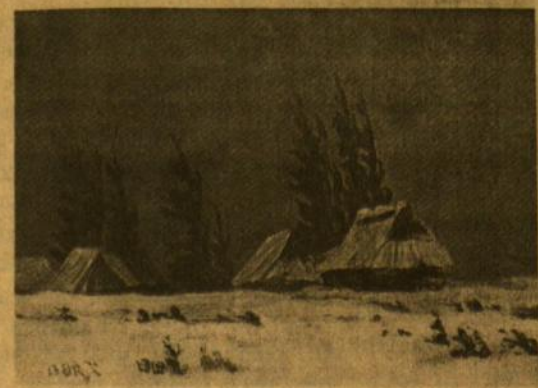
Tuos pinigus panaudojome iš Tilžės teatro pirkti šešių operų kostiumus. Kostiumų apžiūrėti ir nupirkti buvome nuvažiavę su Meno kūrėjų dr-jos reikalų vedėju teatralu Ant. Sutkumi. Nupirkę šešių operų kostiu-

mus, pargabenome juos į Teatro rūmus Kaunan. Bet pradžioje neturėjome žmogaus, kas juos prižiūrėtų, o priežiūros reikėjo, ypač, kad pradėjo ir provincija kostiumus skolintis. Pusę metų tuos kostiumus turėjau aš prižiūrėti ir dėl to buvau teatralų pramintas "naftalinščiku" — kostiumus reikėjo sunaftalinti, ginant nuo kandžių. Vėliau tų kostiumų priežiūrą perėmė mano žmonos sesuo Elena Zateplinskienė, kuri tose pareigose išbuvo iki 1944 m.

Steigiant meno mokyklą

A. Varnas dalyvavo ir Meno mokyklos steigime. Apie tai pasakojo:

— Pirmučiausia buvo įsteigti Pailšybos kursai, kuriuos vedė dailininkas Vienožinskis. Veikė jie senamiesty, Liaudies namuose. Kursus globojo Meno kūrėjų dr-ją, kurios pirmininku teko būti man. Kursuose dėstė dail. Galdikas, rodos Šlapietis, berods ir Di-

Adomas Varnas

džiokas bei Sodeika. Kursai veikė pora metų. Dail. Vienožinskis uoliai ėmėsi iniciatyvos steigti Meno mokyklą ir gavo sklypą 9-me forte. Kažkaip išgavo geležinę tvorą iš Krašto apsaugos ministerijos. Sklypą aptvėrė ir tada ėmėsi statybos darbo. Be tvoros anų laikų priemiesčių padaužos būtų viską išnešioję. Dalis plytų buvo paimta iš forto. Studentai patys padėjo — vieni plytas plėšė, kiti mūriniams padėjo jas krauti.

Meno mokyklai iš Švietimo ministerijos negalėjome gauti lėšų, vis prašė palaukti. Bet 180,000 litų davė Žemės ūkio ministerija, kuriai vadovavo Myk. Krupavičius. Pamatė, kas yra mūsų tikras bičiulis.

— Ar Jūs turėjote ryšio su Vilkolakiu?

— Dirbome kartu su Ant. Sutkumi, Balu Sruoga ir Vyt. Bičiūnu, kurie buvo Vilkolakio šulai. Visų buvo noras turėti satyrinį teatrą. Man daugiau teko būti žiurovų, pritarėju, o ne aktyviu Vilkolakio kūrėju.

— Jūs buvote pasidaręs ekspertas — grafologas...

— Kipšas žino, kuo aš nebuvau. Prasidėjo nuo peviakų — lenkų perversmininkų bylos. Teismui reikėjo daugiau ekspertų, tai pakvietė ir mane. Reikėjo nustatinėti parašų tikrumą, identifikuoti rankraščius. Nebuvau specialistas, tokių tada neturėjome; buvau kviestas kaip dailininkas, dailyrasčio mokytojas. Vėliau išsirašiau iš Prancūzijos braižo studijų knygas, kur buvo aiškinama braižo psichologinė reikšmė ir t.t. Kaip grafologui teko dalyvauti daugiau kaip 600 bylų. Viena stambesnių buvo Pašto ženklų byla. Čia sugaišau trejus metus, skirdamas tam visą lai-

Nauji leidiniai

● **ENCYCLOPEDIA LITUANICA**, Volume VI. V-Z Supplement, Index, Map of Lithuania. Edited Simas Sužiedėlis and Antanas Vasaitis. Editorial Assistant Rita Kapočius. Published by Juozas Kapočius. Printed in the United States of America. Encyclopedia Lituanica, 395 W. Broadway, So. Boston, Mass. 02127. Library of Congress Catalog Number 74-114275.

Tai paskutinis *Encyclopedia Lituanica* tomas. Milžiniškas darbas išvežtas iki galo. Tai jokių priešių, nė laiko neišgriaunamas paminklas, pastatytas šviesios mūsų išeivijos plačiausiai lituanistikai pasaulinėje mokslo plotmėje. Leidėjas ir redaktorai padarė daugiau negu buvo galima tikėtis. Už tai jie verti visų padėkos ir pagarbos. Paskutinį *Encyclopedia Lituanica* tomą apima V, W, Y, Z ir 2 raidės. Tai labai turtinga vardu, vietovių ir įvykių panorama, pateikta su precizišku aprašymu tikslumu, pajavirinta akyiai atrinktomis ir neblogai atspausdintomis iliustracijomis.

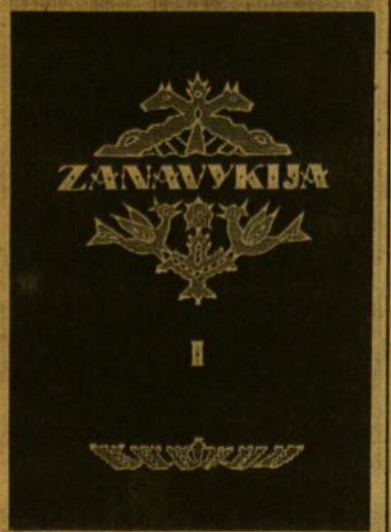
Gerą trečdį 540 puslapių tomo užima papildymai. Čia vėl alfabeto tvarka užgriebiama visa tai, kas buvo verta, bet dėl įvairių priežasčių nepakliuvo į ankstesnius enciklopedijos tomus. Gale dar yra indeksas, apimantis visas stritis ir visus šešis enciklopedijos tomus, leidinio bendradarbių sąrašas ir Lietuvos žemėlapis.

● **ZANAVYKIJA**, I tomas. Redaktorė Alicija Rūgytė. Išleido Lietuvių istorijos draugija 1978 m. Chicagoje. Redakcinė komisija: pirmininkė — Alicija Rūgytė, nariai — kun. Jonas Duoba, Jonas Kaunas ir Juozas Tamulis. Viršelį piešė Antanas Tamošaitis. Spaudė „Draugo“ spaustuvė, 4545 W. 63rd St., Chicago, IL 60629. Tiražas 1000 egz. Kongreso bibliotekos katalogo kortelės Nr. 78-61846. Leidinys didesnio formato, 368 psl., iliustruotas, kainą 10 dol., gaunamas ir „Drauge“.

Knygos pratarinėje redaktorė, be kita ko, sako: „Čia sudėta, kiek tremtyje buvo galima surasti medžiagos apie Zanavykijos krašto kilmę, jos vystymąsi, gyvenimo būdą, kalbą ir t. t., žodžiu, norima nušviesti įvairiais atžvilgiais šio krašto savitumus.“

Šis tas yra perspausdinta iš jau spausdintų, bet dabar jau retai užtinkamų studijų, kaip kun. J. Staigaičio (vėliau vyskupo), prof. dr. kun. J. Totoraičio, bet didesnįjį dalis yra paruošta naujai.

Knyga padalinta į tris didžiasias dalis: Zanavykijos istorija; Zanavykų kraštas; Zanavykijos kalba kurios vietovės ir įstaigos. Savo ruožtu šios trys dalys skirstomos vėl į atitinkamus skyrius. Pavyzdžiui pirmojoje knygos dalyje vienas skyrius liečia Zanavykijos pristorę. Tai ištisa daugiau 30 puslapių studija, labai kruopščiai parengta prof. Jono Puzino. Tai paskutinis prieš mirtį šio mūsų proistorio raštas. Toje pat knygos dalyje apie za-

pasiekti lubas. Penktame aukšte, virš stogų, kiti namai langų neužstodavo, tai kambarys buvo gana šviesus. Vienas stambus langas vienoje sienoj, kitas kitoj. Čiurlionis mus sutiko labai entuziastingai. Sukinėjosi po kambarį, mums kažką rodė. Labai apgailestavo, kad iš anksto nežinojosi apie mūsų atvykimą ir neturįs dabar kuo mūsų pavaišinti. Į kambarį užlipome laiptais, jokio keltuvo ten nebuvo. Čiurlionis buvo linksmas, švelnus, plaukai dideli, veidas malonus. Pas Čiurlionį pabuvome apie valandą. Prisiiminiau savo tėviškę ir net padainavau Čiurlioniui dainelę „Valio dalgele“, kurią pas mus labai savotiškai, tęstinai dainuoja. Pasakiau jam, kad tai mūsų, Joniško lygumų, daina. Čiurlionis tuoj griebėsi užrašyti dainos žodžius bei melodiją ir buvo daina labai patenkintas. Buto sienose buvo matyti kažkokių paveikslų, bet jie nebuvo paties Čiurlionio darbai. Kambaryje stovėjo ir fortepijonas. Kalbėjomės dar lenkiškai. Tada Čiurlionis dar nebuvo reikiamai pramokęs lietuviškai.

— Antrą kartą susitikau su Čiurlioniu 1909 m., kada svetimu — prancūzu — pasu (M. Petrausko parūpintu Paryžiuje), iš Sicilijos atvykau į Lietuvą, — pasakojo toliau Ad. Varnas. — Čiurlionį tada radau Vilniuje, Rūtos draugijos patalpose. Tą draugiją buvo Čiurlionį užprašiusi sukurti stambią uždangą scenai. Ji man padarė didelį įspūdį; kukli savo spalvomis, bet turėjo daug mistiško atlikimo: ramovė prie ežero kranto, po ažuolu aukuras su degančia ugnele; debesuos dangus, debesėliai labai atspindin-

Ziemos paukščiai

Nuotrauka Ingos Janonytės

navykų šnektą ir bendrinę kalbą rašo dr. P. Jonikas, apie zanavykų tautinius drabužius ir zanavykų liaudies meną — Antanas Tamošaitis. Ir kitose knygos dalyse aprašymų bei atsiminimų forma yra sutelkta aišbė medžiagos, spalvingai nušviečiančios šio Lietuvos kam- po praeitį ir visą šakotąją tenykščių gyventojų buitį.

Knyga yra išeiviškasis paminklas nepamirštamai gimtinei. Tačiau „Zanavykija“ bus patraukli ir joje negimusiam, net jos nemačiusiam išeivijos jaunimui, šiandien kartu su visa Amerika taip atkakliai jėškančiam savo šaknų — roots.

Šimtuose darbų nepavargstanti ir kitiems pavargti neleidžianti šios monografijos redaktorė Alicija Rūgytė vėl įkūnijo didelės apimties užmojį, kurio čia yra dar tik pirmoji, o jau net labai daug sverianti dalis.

ATSIŪSTA PAMINėti

— **LAISKAI LIETUVIAMS**, 1978 m. gruodžio mėn., Nr. 11. Adresas: 2345 W. 56th St., Chicago, IL 60636. Prenumerata — 6 dol.
— **AKIRACIJAI**, 1978 m. lapkričio mėn., Nr. 10. Adresas: 6821 S. Maplewood Ave., Chicago, IL 60629. Prenumerata — 8 dol.
— **LIETUVIŲ DIENOS**, 1978 m. lapkričio mėn., Nr. 9. Adresas:

Vytauto Mačernio poezija grafikoje

Pastaruoju metu Lietuvoje i lietuviškosios poezijos žodį ir vaizdus ypač atkreipė dėmesį dailės ir teatro žmonės. Tenykščiuose teatruose jau yra įprasta išvystyti ir išgirsti to ar kito poeto posmą, paverstus viso vakaro garsiniu ir vizualiniu spektakliu. Išeivijoje šitai — taigi buvo įkūnyta su ligi šiol nepamirštamą Done-laičio „Metų“ pastatymu Chicagoje. O Lietuvoj i poeziją įsikniaubė ir dailininkai — grafikai. Pavyzdžiui gali būti ir šį rudenį Vilniuje įvykusi. Algimanto Švažo tokios supoetintos grafikos paroda, kurioje dominavo V. Mykolaičio — Putino, Vytauto Mačernio, Justino Marcinkevičiaus poezijos ir liaudies dainų parafrazės. Algimantas Patašius „Kultūros barų“ 11 numeryje, aptardamas minimą A. Švažo grafiką, be kita ko, rašo: „Grafikas tiesiog išreiškia tai, ką jame sužadino perskaitytas poetinis žodis. Sakysim, sodri V. Mačernio „Vizijų“

4364 Sunset Blvd. Hollywood, CA 90029. Prenumerata — 15 dol.
— **SVEČIAS** 1978 m., Nr. 2. Adresas: Kun. A. Trakis, 6620 S. St. Louis Ave., Chicago, IL 60629. Prenumerata — 4 dol.

vaizdų tapyba, sudėtingas tėvišmų ir vaidinimų išgyvenimų kontrapunktas, staigūs nuotaikos lūžiai A. Švažo „Vizijose“ užleidžia vietą susikaupimo meditacijai, tarsi išsklaidant i paslaptinę šešelių šlamesį kosminių erdvių tyloje“.

K. V. Banaitis Amerikoje

(Atkelta iš 2 pusl.)

liausiai tapo bent dalinai įvykdyta kompozitoriaus valia, užtikrinant jo veikalą originalo pilnumoje ateičiai.

1. Laiškas A. Kučionui, 1952. V. 26 (Lietuvių muzikologijos archyvas (LMA) Inventarus Nr. 38)
2. V. Jakubėnas, Draugas, 1959. XII. 5
3. Laiškas J. Zilvičiui apie komp. J. Gruodį, nedatuotas (LMA Inv. Nr. 25)
4. ten pat
5. Žiūrėk 1.
6. ten pat
7. A. Jacikevičiaus prisiminimų apie Banaitį rankraštis, psl. 14, (LMA)
8. Straipsnio rankraštis „Lietuvių Dienoms“, 1957. VI. 6 (LMA Inv. Nr. 7)
9. Banaičio lietuviškos operos klausimu, „Draugas“, 1959. XII. 5
10. Jieškomi sponsorai, „Vienybė“, 1957 m. gruodžio mėn.

Iš amerikiečių poezijos

VACHAEL LINDSAY

BALANDIS IR NAUJAS SNIEGAS

Aš duodu tau sniego namą,
aš duodu tau vėliavą vėjo virš jo.
Aš duodu tau sniego krūmus —
vienoje ilgoje eilėje.
Aš duodu tau sniego balandį
ir noriu, kad tu jį mylėtum.

Per langą sniego balandis išskrenda

Vaiduoklis jis; be šešėlio.

Ir jo šauksmas yra meilės šauksmas,
iš sniego pievos;
iš blizgančios angeliškos pievos

(Ten, kur jis vaikščiojo baltoje šviesoje.)

MELVILLE CANE

SNIEGAS VAKAROP

Staiga, dangus tapo pilkas.

Diena,
ankščiau buvusi žvarbiai šalta,
suminkštėjo, nurimo.

Tyliai,
iš kažkokio mums nematomo žydinčio medžio,
milijonai žiedlapių, vėsių ir baltų —
pasklido ore;

leidosi, kilo —
kerito žemyn,
kartu su ant mūsų mikrentančia naktimi.

JOHN GOULD PLETCHER

ČIUOŽEJAI

Čiuožėjai,
juodos kregždės!
Čia lekiančios, čia puolančios žemyn.
Nešamos vėjo gūsio;

paimtos kilpose ir išlenkimuose.

Juodos kregždės —

čiuožia ant užšalusios upės!

Ir spraktelėjimas jų pačių ant ledo,

yra garsas —

kai vienas plono sidabro sparnas

prisiliečia prie kito.

JOHN HALL WHELOCK

TYLINCIOŠ DULKĖS

Delnuose laikau susėmęs saujelę dulkių;

iškeičiu jas aukštyn.

Čia — minties motina.

Iš šios medžiagos šviečiantys dangūs yra padaryti.

Besijuokiančios lūpos; kojos toli keliaus.

Veidas, kišas, kurį mylėjai.

Dabar tikrai dulkės mieko daugiau ir mieko mažiau.

Saujelė dulkių, kartą turėjusi sąmonę.

Išskentėjusi baime, aistras.

Ir vėl išskentėjanti aistras, skausmą ir mirtį.

Nes nors kišas turi mirtį. Dulkės — gyvena.

Vos išisagminodamas, ką tai reiškia —

savo delne laikau paties Dievo gabalėlį.

Užmigusi tarp dviejų budėjimų.

Vertė D. S.

ką nuo darbo Meno mokykloje. Ta sugaištis buvo kalta, kad negalėjau įvykdyti dar vieno sumanymo — šaržais iliustruoti Vilniaus užgrobito bylą. Tada man min. Zaunius buvo padėjęs nuvykti į Genują, dalyvauti Tautų sąjungos posėdžiuose, kur sudariau apie 200 škiečių — medžiagos šaržams. Tik pašto ženklų byla sukludė užbaigti šį planą.

— Jūs piešėte Vytauto Didžiojo portretą 1930 jubiliejaus metais?

— Pirmąjį Vytautą piešiau 1919 metais; tas buvo dekoratyvinio pobūdžio, spalvotas. Vėliau 1922 m. sukūriau Vytauto Did. atvaizdą litams. Nusiziūrėjau į Matejkos, pieštą Žalgirio mūšyje. Stebėjau ir tais laikais naudojimą, daugiau iš slaviškų vadovėlių paimtą. Tą medžiagą pasinaudojau, bet kūriau savarankiškai, drabužius pritaikiau, panaudodamas geometrinės figūras aprangai. Vėliau tas portretas, drauge su aštuoniais kitais veikėjais, buvo multiplikuotas mokykloms. Portretų buvo išleista po 3.000. Tuo reikalu buvo susitarta su Švietimo ministerija.

Atsiminimai apie Čiurlionį

Dail. Adomas Varnas turėjo ryšių ir su M.K. Čiurlioniu.

— Su Mikalojumi Čiurlioniu buvau susitikęs tik du kartus, — pasakoja Ad. Varnas. — Pirmą kartą — 1905 m. birželio mėnesį, kai P. Rimša, Ad. Staneika ir aš per Varšuvą važiuavome į Lietuvą. Mikalojų Čiurlionį radome Varšuvoje. Nebeatsimenu gatvės, tik žinau, kad jis tada gyveno vieno namo palėpėje. Turėjo didelį kambarį, tik tokį žemą. Kone rankom galėjom

pasiekti lubas. Penktame aukšte, virš stogų, kiti namai langų neužstodavo, tai kambarys buvo gana šviesus. Vienas stambus langas vienoje sienoj, kitas kitoj. Čiurlionis mus sutiko labai entuziastingai. Sukinėjosi po kambarį, mums kažką rodė. Labai apgailestavo, kad iš anksto nežinojosi apie mūsų atvykimą ir neturįs dabar kuo mūsų pavaišinti. Į kambarį užlipome laiptais, jokio keltuvo ten nebuvo. Čiurlionis buvo linksmas, švelnus, plaukai dideli, veidas malonus.

Pas Čiurlionį pabuvome apie valandą. Prisiiminiau savo tėviškę ir net padainavau Čiurlioniui dainelę „Valio dalgele“, kurią pas mus labai savotiškai, tęstinai dainuoja. Pasakiau jam, kad tai mūsų, Joniško lygumų, daina. Čiurlionis tuoj griebėsi užrašyti dainos žodžius bei melodiją ir buvo daina labai patenkintas.

Buto sienose buvo matyti kažkokių paveikslų, bet jie nebuvo paties Čiurlionio darbai. Kambaryje stovėjo ir fortepijonas. Kalbėjomės dar lenkiškai. Tada Čiurlionis dar nebuvo reikiamai pramokęs lietuviškai.

— Antrą kartą susitikau su Čiurlioniu 1909 m., kada svetimu — prancūzu — pasu (M. Petrausko parūpintu Paryžiuje), iš Sicilijos atvykau į Lietuvą, — pasakojo toliau Ad. Varnas. — Čiurlionį tada radau Vilniuje, Rūtos draugijos patalpose. Tą draugiją buvo Čiurlionį užprašiusi sukurti stambią uždangą scenai. Ji man padarė didelį įspūdį; kukli savo spalvomis, bet turėjo daug mistiško atlikimo: ramovė prie ežero kranto, po ažuolu aukuras su degančia ugnele; debesuos dangus, debesėliai labai atspindin-

lengvai banguojančiame ežere, sudarydami pailgas, i apacią puolančias linijas. O paveikslas buvo didumo bent penkiolikos pėdų, o gal ir daugiau.

Čiurlionis tuo metu labai trumpą momentą buvo atvykęs į salę. Paklausė, kaip patinka uždanga. Pasakiau, kad patinka, bet tik ji ne mano žanro.

Su Čiurlionio kūryba ėmiau daugiau susipažinti jau 1907 m. Tada Vilniuje įvyko pirmoji lietuvių dailės paroda. Buvau ir aš pakviestas dalyvauti, tačiau dar nebuvo tapyboje labai daug pažengęs, tai atsisakiau, net ir apie pačią parodą kiek satyriškai atsiliepdamas, matyt, tuo metu buvau tokios revoliucinės atmosferos įtakoje.

Bebūdamas Sveicarijoje, skaičiau parodos aprašymą. Iš Lietuvos gaudami laikraš-

Adomas Varnas

Ažuolai prie Nemuno

čius, leisdavome juos per rankas grupelės studentų Paryžiuje, Berne, Zenevoje, Romoje. Taip tarp mūsų cirkuliavo „Vilniaus žinios“, „Tėvynės Sargas“, „Draugija“ ir kiti laikraščiai bei naujai išeinančios knygos.

Parodos įspūdžius „Vilniaus žiniose“ aprašė Puidienė. Ji ypač garbino Čiurlionį. Mums Čiurlionis irgi atrodė labai įdomus. Paliko tokie patrauklūs įspūdžiai. Vėliau, daugiau Čiurlionio kūrybą pažinus, krito i akis jo originalumas.

Antroje lietuvių meno parodoje, kuri įvyko Vilniuje metais vėliau, dalyvavau ir aš su vienu kūrinium — „Vakaras“, — pasakojo Ad. Varnas. — Jame buvo pavaizduota tokia lyg dvasia, ištįsusi rūku. Sėdi menininkas, kurį ta mūza bučiuoja i kaktą. Paveikslą buvau nutapęs Šveicarijos kalnuose, žiemos metu.

Toje parodoj dalyvavo ir Čiurlionis. Rašydamas parodos apžvalgą, Ad. Jakštas kažkaip atsiliepė, kad Čiurlionio paveikslai esanti kažkokia neišiki abra - kadabra. Esą, va, Varno paveikslas — visai aiškus. Nenuostabu, kad Jakštas tada taip pasakė, nes anuo laiku daugeliui Čiurlionis buvo „abra-kadabra“, tuo labiau Jakštui, kuris visada buvo realistas, kurio galvosena buvo labai konkreti.

— Daugiau su Čiurlionio kūryba teko susidurti 1920 metais, kada, pasirašius taikos sutartį su Rusija, Čiurlionio paveikslai iš Maskvos (kur jie gulėjo pas Jurgį Baltrušai-

tį) buvo pargabenti i Lietuvą. Paveikslai pateko i švietimo ministeriją, kuri nusiskundė, jog neturi tinkamų patalpų ir negali imtis jų globos. Kreiptasi i Meno kūrėjų draugiją, nes žinota, kad ji turi šiek tiek tokių patalpų ir gali tam reikalui skirti bent vieną kambarį.

— Aš tada buvau Meno kūrėjų draugijos pirmininkas, — pasakojo Ad. Varnas. — Paveikslus sutiko globoti Meno kūrėjų draugijos Plastikos sekcija, kurios pirmininkas buvo dail. Justinas Vienožinskis.

Buvo suorganizuota komisija, kuri pradėjo savo darbą, nustatydama paveikslų pavadinimus. Daugeliui paveikslų pavadinimų trūko, ypač rečiau minėtų kataloguose, spaudoje. Komisija i talką pasikvietė Čiurlionio seseris Jadvygą ir Valeriją, bei brolius Povilą ir Stasį (kuris vienu metu buvo susisieki-mo ministeris; Povilas dėstė architektūrą Kauno meno mokykloje). Trečiosios Čiurlionio sesers tada Kaune, berods, nebuvo.

Buvo dar vienas uždavinys — išgauti Čiurlionio kūrinius iš jo giminių. Jie mielai paveikslus perdavė, nes jau buvo pasiūlytas projektas sukurti meno galeriją, pavadinant ją Čiurlionio vardu.

Panaudojome parodų katalogus, kitus šaltinius ir atstatėme paveikslų pavadinimus. Sunkiausia buvo su paveikslais, buvusiais pas gimines. Reikėjo pasikliauti giminių pasisakymais. Atsimenu, dėl vieno paveiklo pavadinimo buvo ilgėsiu ginčų.

Paveikslai iš Maskvos atėjo jau įremini. Tačiau buvo kai kurie apgadinti. Berods dail. Šimoniui buvo pavesta juos aptvarkyti. (Bus daugiau)

„Draugo“ 1978 metų kultūrinio priedo turinio ir pavardžių rodyklė (indeksas)

BENDRYBĖS

ANČAS, Jonas. Lietuvišką tarybinių enciklopedijų pavarčius 4. 8

BAGDANAVICIUS, Vytautas. Londono svarstymai 9. 30; 10. 7, 14, 21, 28; 11. 4, 11, 18

CIBAS, Daumantas. Kalifornijos žemaitėms 9. 2

GLIAUDA, Jurgis. Rusų emigracijos mozaika 4. 15

GUSTAITIS, Algirdas. Lietuvos knygų įrašimas XV — XVIII amž. 8. 12

J. Pr. Ramonio žemėlapių rinkinys 9. 30

k. brd. Donelaičio rudenio gėrybės 10. 21

k. ž. Dialogas apie psichiatrinį terorą 4. 29

Min. P. Kas yra tas Vakarų pasaulis? 8. 5

PLIOPLYS, Audrius. Savo „Roots“ beješkant 1. 14

Pr. V. Senstėjusi komedija 8. 26

SIDRYŠ, Raimundas. Spalvingoji mūsų gintaro istorija 4. 8

STASIENĖ, Stefania. Vėlykiniai simboliai 3. 25

TENISONAS, A. Latvių knyga 1977 metais tremtyje 9. 30

RELIGIJA IR FILOSOFIJA

ANDRIEKUS, L. Su krikščionybės antspaudu 11. 25

YLA, Stasys. Moralinės dimensijos klausimu 4. 22

k. ž. „Dievas ir aš“. Vengrai intelektualai diskutuoja religijos tema 3.25

MACEINA, Antanas. Filosofija kaip interpretacija 1. 28

Pokalbis su kun. dr. J. Vaisnora, arkiv. Jurgio Matulio beaiškinantis bylos vedėju. Palaimintųjų ir šventųjų skelbimas 9. 9

SKRUPSKELIS, K. Antano Maceinos socialinė filosofija 1. 28

V. Bgd. Truputis dialektinės teologijos 12.28

VISUOMENINĖ IR POLITINĖ VEIKLA

ALMENAS, Kazys. Pavasaris Seinų krašte 8. 19

ALŠENAS, Pr. Dr. A. Stomas prieš Toronto auditoriją 10. 7

BANAITE, Irena. Lietuvių moterų klubų federacijos veikla 11. 2

Pasikalbėjimas su Viktoru Naku 5. 20

Pr. V. Gulagiškoji galvosena 9. 16

VENCLOVA, Tomas. Septynios dienos Ispanijoje 11. 11

KULTURINĖ VEIKLA

BAGDANAVICIUS, V. Anglų kultūros bruožus restauruojant 6. 4

Eil. J. Gr. Dvidešimt penkios savaitės tarp šešiasdešimt metų 9. 2

GALVA, G. Kultūrinio pobūdžio politiniai svarstymai. Žvilgsnis į Lietuvos valstybės atkūrimą ir žlugimą 8. 5

Iš lietuvių rašytojų veiklos 3. 4

JANKUS, Jurgis. Laiškas iš perkaitinto miesto 8. 5

JANKUS, Jurgis. Tenai ir čia 3. 18

Y. Kūrybinės perspektyvos naujų metų akivaizdoje 1. 7

YLA, Stasys. Tradicija kultūros ir laiko tėkmėje 1. 7

YLA, Stasys. Trečioji dimensija tautinėje kovoje 3. 11

k. brd. Kai realybė pralenkia viziją 1. 14

k. brd. Pilkybių didvyrių realybė 1. 21

k. brd. Filosofai — sąmoningos tautos būtinybė 1. 28

k. brd. Ir patriotizmas turi būti kūrybinis 4. 22

k. brd. Žodžio išaukštinimas 5. 20

k. brd. Išsūkis mestas — atsakykime 8. 9

k. brd. Nebūkime užuomarnos ir neatidūs 9. 2

k. brd. Kultūros žurnalas tampa būtinybe 11. 4

K. Z. Ideologinė kova ir kūrybinė laisvė 5. 72

KAIRYS, Anatolijus. Tautos rūpestis — gyvybė ir kūryba 2. 18

KASPARAS, Romas. Kultūrinė veikla ir ryšiai 8. 12

KAZIMIERAITIS, B. Pagrębtai iš Anglijos 1. 28; 3. 18

KULBOKIENĖ, Ver. Lietuvių kultūros skleidėja Ona Vaičiutienė tarp amerikiečių Floridoje 6. 10

LANDSBERGIS, A. PEN klubo konferencijos prie Baltijos 7. 1

“ AABS pirmojo dešimtmečio sukaktuvės 12. 30

LIEPAS, Stasys. Vasario 16-tos ryžtas — Jaunimo žygis į Torontą 2. 11

MACEINA, A. Studijų savaitės prasmė tremtyje 8. 12

Parengė Povilas Gaučys

Min. P. Kūrybinių pastangų vingiuose 4. 8

NAKAS, Alfonsas. Liūnės Suteimos viešnagė Detroito 3. 4

OŽELIENĖ, Sofija. Įspūdžiai iš Kolumbijos 10. 14

Pokalbis su poetu Tomu Venclova apie tarptautinės rašytojų draugijos — PEN klubų suvažiavimą Australijoje 1. 21

Pokalbis apie premijuotą veikalą su romano konkursą laimėjusiu autorium Anatolijum Kairiu 4. 15

Pr. V. Argi turėtų būti kaip yra? 10. 14

PRUNSKIS, J. Poezijos dienos Chicagoje 6. 4

RAILA, Bronys. Keleto minučių prakalba, įteikiant Bernardui Brazdžoniui poezijos premiją 5. 7 d. Los Angeles 5. 27

ROZNIKIENĖ, Ona. Jubiliejiniai metalai lietuvių moterų klubų federacijai 1. 28

STAKNIENĖ, Alina. Seštoji Pabaltijos studijų konferencija 6. 17, 24; 7. 1

Steb. Detalės iš PEN klubų kongreso 1. 28

SILBAJORIS, R. Pribrendęs laikas svajonės įgyvendinimui 9. 30

TRIMAKAS, K. Žodis jaunimo premijai įteikimo išimties 10. 21

VAISNIENĖ, Elena. Baltijos studijų konferencijai artėjant 5. 6

VISVYDAS, Pr. Vietinės, bet ir visuotinės raugės kultūros darbai 3. 4

ZUBAITĖ, Rima. Seštoji baltistikos studijų konferencija Toronte 4. 8

TIKSLIEJI MOKSLAI

DAMUŠIS, Adolfas. Žvilgsnis į pasaulio ir mūsų ateitį 4. 1

DUNDZILA, Antanas. Mokslo džiaugsmas su lietuviškais moksleiviais 4. 1

Mokslinė kelionė į reikšmingas žemes. Pokalbis su Romualdu Zalubu, vienu iš autorių veikalų anglų kalba apie reikšmingas žemes 9. 16

KALBOTYRA

AUGULYTĖ, Vida. Ar kitiškas mokymas yra blogesnis mokymas? 2. 4

BARZDUKAS, Stasys. Atsiųsti ir priimti 1. 7

“ Vis dėlto painiai pritarti negalima 2. 25

“ Kurliuk: tur būt ar turbūt? 3. 4

“ Atmintiniai ar mintiniai 3. 11

“ Įėjimai ar užgauti 3. 25

“ Gajusis vietininkas “daugumoje“ 4. 28

“ Trys išstumiama trejus 5. 13

“ Kai išimtis virsta taisykle 5. 20

“ Ar tikrai Sizifo darbas? 6. 10

“ Pažymiai vieta sakiny 6. 17

“ Dergiana ne dergiantis kalba 8. 23

“ “Kad išlaikyti“ 10. 6

KLIŠMAS, Antanas. Onomastikos kongresas Krokuvėje 12. 2

MEDZIUKAS, Ignas. Lituanistika senajame Vilniaus universitete 5. 13

Pokalbis su čekų moksline prof. Jiri Marvan. Nešikite aukštai iškeltą lietuvių kalbos vėlavą 12. 9

SIDRYŠ, R. Lietuvių, latvių ir kiti indoeuropiečiai 9. 23

STONYS, M. Įvardžiai rašomoje kalboje 2. 11

“ Kalbos kultūra 5. 6

MEČAS, PARODOS

BRADONAS, K. Igno žmonės, angelai ir paukštukai 5. 27

CERKELIŲNIENĖ, Rima. Elena Urbaitytė: dailininkės žvilgsnis į save 5. 6

“ Giorgio Chirico atsisveikinimas 12. 23

GLIAUDA, Jurgis. Susitikimas su okupuotos Lietuvos dailės gyvenimu 2. 11

GLUHMAN, Joseph W. K. Žoromskio abstraktinis realizmas 6. 17

GOŠTAUTAS, Stasys. Penki mūsų dailininkų paroda Bostone 5. 20

GUSTAITIS, Algirdas. Mirė dailininkas Kazys Simonis 6. 24

“ Čiurlioniu 100 metų 5. 20

JAUTOKAITĖ, Saulė. Prisikėlusį Pompėja Chicagoje 10. 21

k. brd. Dailininkas Jonas Rimša padėjo tapti 5. 20

k. brd. Aleksandro Marčiūnionio skulptūrų paroda 10. 28

KAROSAITĖ, Violeta. Šokis visų menų motina 1. 14

KRISTOLAITYTĖ, Vida. Vlodo žilauš kūrybinių paroda New Yorko 1. 21

KURAUSKAS, Algirdas. Dail. Telesforas Vailius ir generacijų ryšiai 12.23

LAPE, Pranas. Sustoję dailės laikrodžiai. Realizmas, socializmas realizmas ir tapyba Lietuvoje 2. 4

“ Kasmetinės dailės premijos reikalai 11. 18

Min. P. Menas, kaip gyvenimo vėdrožio problema 6. 4

PECIURAITĖ, Austė. Lietuvių pataira amerikiečiams 5. 27

MURINAS, Bronius. Portretų ir peizažų kūryba. Dail. Miko Šileikio 85 metų sukakties proga 10. 7

PLIOPLYS, Audrius. Pabaltiečių ir Čiurlionio įtaka rusų avangardui 2. 25

Pokalbis su Aleksandru Marčiūnioniu parodos proga. Apie skulptūrą ir jos problemas 10. 14

STAKNIENĖ, Alina. Pabaltiečių piešinių paroda New Yorko 5. 13

V. A. Stasio Krasausko grafika 10. 7

VENGRIS, Vitolis. Tarp dailės ir medicinos. Jaunojo dr. Audriaus Plioplys kūrybiniai poelgiai 8. 19

VIESULAS, Romas. Paveiksai, kaip vaizdinės sutartinės. Kazimiero Žoromskio paroda Lafayette kolekcijoje 2. 25

ZOROMSKIS, K. Elena Kepalaitė Phoenix galerijoje New Yorko 3. 18

MUZIKA, KONCERTAI

BREICHMANIENĖ, Genovaitė apie tautinius šokius ir “Gyvatarą“ 2. 18

GLIAUDA, Jurgis. Šv. Kazimiero mišios. Susitikimas su kompozitorium kun. Bruno Markaičiu 5. 27

“ Įspūdžiai iš B. Markaičio Šv. Kazimiero mišių premjeros 7. 1

JAUTOKAITĖ, Saulė. Kodėl Verdi yra mūsų kultūrinis lobis? nepalankumas? 4. 1

“ Kompozitorius Chačaturjanas prisimenant 6. 24

JONUSKAITĖ, Vincė. Pagarbos žodžiai lietuviškos dainos ir knygos veteranei 4. 29

KARKA, Jonas. Dainų šventė — lietuvių tautos kultūrinis lobis atskleidimas 3. 18

KUCIONAS, Aleksandras. Lietuviškoji muzika ir Vladas Jakubėnas 1. 21

L. N. Pokalbis su Faustu Strolia, styginio ansamblio vadovu 11. 11

LIEPAS, Stasys. Opera, nulėmusi Verdžio kūrybinę ateitį. Kelios mintys Nabucco spektaklių paraštel 3. 18

“ Sol. A. Klaušaitės ir akt. J. Palubinsko koncertinė simfonija 4. 29

“ Kurliuk pasuks kreivę V-tojo dainų šventėje? 5. 13

“ Ricardo Daunoro rečitalis 10. 7

“ Solistų prieaugis grumtuotam kelyje 12. 2

Pašnekesys su Dana Stankaityte, jos rečitaliu artėjant 10. 14

Pokalbis su Chicago lietuvių operos meno vadovu ir dirigentu Alvydu Vasaičiu 3. 25

Pokalbis su kompozitorium. Bruno Markaičio muzika Chicagoje 10. 28

Pr. V. Paparčio žiedo beješkant 12. 2

SIMKUS, Aigis. Manigirdas Motekaitis su simfoniniu orkestru 1. 14

“ Kompozitoriaus Vlodo Jakubėno muzikinio palikimo reikalai 2. 4

“ Religinis koncertas Jaunimo centre, Chicagoje 3. 18

“ Nabucco lietuviškieji spektakliai Chicagoje 4. 15

“ Hamiltono “Aidas“ ir Strimaitis Chicagoje 5. 27

“ Penktosios lietuvių dainų šventės 8. 15

“ Etnografinės vestuvės scenoje 9. 30

“ Danos Stankaitytės rečitalis 10. 28

“ Toronto volingų žiulbėjimas 11. 4

“ Išgirstoji Bruno Markaičio kūryba 11. 11

“ Solistų ir pianisto rečitalis Chicagoje 11. 18

“ Chicago lietuvių styginių ansamblio koncertuoja 11. 25

“ Kompozitorius K. V. Banaitis Amerikoje 12. 30

VALIULIENĖ, Gailutė. Pokalbis su

soliste Gina Capkauskienė 2. 25

VALLENS, Dagmara. Pabaltiečių poezijos popietė New Yorko 4. 8

VIRBELIS, A. Užtaisyta muzikinė spraga 7. 1

VISVYDAS, Pr. Pusė šimtmečio atiduota muzikai 12. 2

TEATRAS

BLEKAITIS, Jurgis. Kelios teatro sukaktys, jo kūrybas ir dalyvavimai 12. 16

Ir vėl Antras kaimas. Pokalbis su A. T. Antanaičiu 4. 8

JANKUS, Jurgis. Po jaunųjų spektaklių 4. 29

k. ž. Antrojo kaimo antrasis spektaklis Chicagoje 4. 29

k. ž. Jono Jurašo režisuotas “Pasi-vaikščiojimas mėnesienoje“ 6. 10

KVIKLYTĖ, R. Aktorius Jonas Kelečius — deimantukas mūsų teatre 4. 29

LANDSBERGIS, A. Teatriniai laišukai Europos. Arlekinio pėdsakai Stockholme ir Kopenhagoje 8. 5

“ “Seksųpyro “Coriolanus“ Londone 11. 4

NAKAS, Alfonsas. Nauji Stratfordo įspūdžiai 8. 12

“ Diena su Williamu Shakespeare romėnais 9. 16

“ Popietė Arlauskaitė — Mikšienė prisiminti 12. 16

NOVAK, Michael. Paskutinis piknikas, pirmasis skonis 6. 10

Pr. V. Teatro gyvasties prasmė 2. 25

VISVYDAS, Pr. Rupi komizmo duona. Los Angeles dramos sambūris spektaklyje 5. 1

LITERATūra: ISTORIJA IR KRITIKA

BAGDANAVICIUS, V. Ar Milišius yra mūsų laikų žmogus? 3. 18

DAINAUSKAS, J. Lenkai apie Oskarą Milišį 2. 11

KAZOKAS, Vincas. Poetą pasitinkant (B. Brazdžionis) 4. 25

KUPRIONIS, J. Rašytojas A. Venclovas, kokį aš jį pažinau 10. 21

K. Z. Griškevičius su figos lapu 12. 16

LIULEVICIENĖ, A. Religinės tradicijos naudojimas Thomo Manono veikalė “Doctor Faustus“ 10. 28

MASILIONIS, J. Eklektinės idėjos “Blūde“ 6. 24

MYKOLAITIS-SLAUNIENĖ, M. Dėl tariamo V. Mykolaičio brolio 4. 15

MIKŠYS, Z. “Nuo seno žinomos tiesos“ ir atstovavimas Lietuva 9. 2

MIŁOZ, Czesław apie savo poeziją 8. 26

Min. P. Kokia yra šiandien literatūra? 6. 24

Min. P. Santykis tarp meno vartotojų ir kūrejo 9. 23

P. G. Juozo Mykolaičio studija apie brolio Vincos kūrybą 2. 25

Pokalbis su Jonu Zdanu. Norėjau parodyti pasauliui, kokia yra mūsų poezija 5. 20

Pokalbis su rašytoju Jurgiu Gliuda. Apie literatūrą šlapus ir anapus ir apie “Perlojos respubliką“ 11. 11

VASILIAUSKIENĖ, Dana. Ar Domas masi Sartro Amerikoje 12. 16

V. Bgd. Pamirštoji Maironio dalis 6. 10

VENCLOVA, Tomas. Pasaulinės literatūros receptai šių dienų Lietuvoje 3. 25

VISVYDAS, Pr. Minties ir žodžio sandora 1. 28

KNYGŲ RECENZIJOS

AUGŠTYS, Liudas. Susitikimas santakoj (Norimo) 5. 13

BARENAS, K. Vytauto Alanto paminklinis romanas Liepkalnio sodas 4. 29

DAINAUSKAS, J. Acta Baltica-Slavica XI tomas 4. 1

GALVA, Gediminas. Istorinių įvykių srautas ir asmeninė tragedija: Petro Klimo monografija 11.25

“ Klaidingų pranašų portretas ir darbai. Vlodo Juodeikos knyga apie Karolį Marksą ir marksizmą 2. 18

GALINIS, Leonas. Mergaitės ir senasis bokštas. (M. Girulvėnės) 12. 9

GLIAUDA, J. Dėl jo nuopelnų apšaltavimo srity. Kelios mintys, pasitinkant Stasio Ylos studiją “Jurgis Matulaitis“ 3. 4

GIRNIUS, Saulius. Naujųjų laikų Lietuvos istorija (Čepėno) 6. 10

GRINCEVICIUS, Česlovas. Lietuvių išeivijos bibliografija 2. 25

GRINIUS, Jonas. Žydiškas enkavedistas lietuvių krikščionių nelaisvėje. Romanas “Po Damoklo kardą“ 8. 19

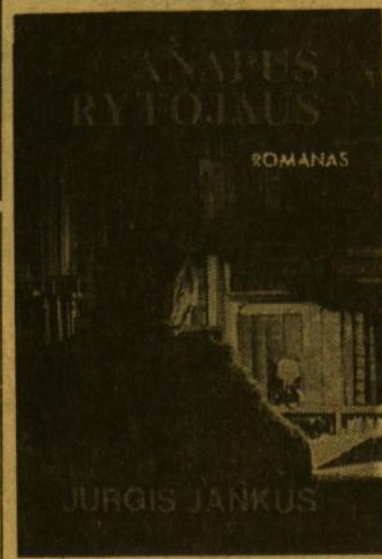
JAKŠTAS, J. Veikalas Lietuvos istorijos temomis. (A. Avižonio) 7. 1

JANKUTĖ, Nijolė. Laišką jaunystei perskačius (A. Rūtos) 4. 8

Nauji leidiniai

• Jurgis Jankus, ANAPUS RYTOJAUS. Romanas. Išleido “Atėitis“, (17689 Goldwin Drive, Southfield, Mich. 48075) 1978 metais. Literatūros serija Nr. 16. Aplankas — autoriaus. Spaudė “Draugo“ spaustuvė, 4545 W. 63rd St., Chicago, IL 60629. Leidiny 296 psl., kaina — 7 dol., kietais viršeliais — 9 dol., gaudamas ir “Drauge“.

Jurgio Jankaus romanas yra labai stambus indėlis į šių metų

išeivijos grožinės literatūros derlių. Meistriškas autoriaus pasakojimas labai pagauna skaitytoją. Romano puslapiuose šiandieninis gyvenimas. Ir labai komplikuoti to gyvenimo nuotykių, kada žmogaus sąmonė ir pasąmonė susipina į kone kriminalinių įvykių sunkiai atraišamą mazgą. Bet Jurgis Jankus visa tai mezga su įgudusios plunksnos ir didelio talento tikrumu.

• Kazimieras Barėnas, KILOGRAMAS CUKRAUS. Novelės. Išleido Algimanto Mackaus knygy leidimo fondas 1978 metais Chicagoje. Tiražas 700 egz. Aplankas ir titulinis puslapis Vlodo Žiliaus. Spaudė M. Morkūno spaustuvė, 3001 West 59th St., Chicago, IL 60629. Library of Congress Catalog Card Number: 78-67247. Leidiny kietais viršeliais, 272 psl., kaina — 8 dol., gaudamas ir “Drauge“.

Kazimiero Barėno vieta mūsų šiaurinėje literatūroje yra gana ryški. Jau ankstesnėmis savo beletristikos knygoms jis laimėjo platų skaitytojų ratą ir premijas. Realistinis ir gerai kasdienišką buitį pažįstantis jo pasakojimas

kiekviename puslapyje dvelkia visapusišku literatūriniu tikrumu. Šios gerosios Kazimiero Barėno braižo savybės pastarojoje knygoje dar labiau išryškėja, tapdamos išskirtiniu mūsų literatūros lobiu. Knygon sudėta 15 novelių.

• BENDRUOMENĖS KELIŲ JAV Lietuvių Bendruomenės Brighton Parko apylinkės Chicagoje dvidešimt penkerių gyvavimo metų sukaktį prisiminti. Chicago, 1978 m. Redagavo Romas Sakaldolskis. Leidiny 56 psl., kaina nepažymėta.

JONYNAS, Vytautas. A. Naujoji J. Jankaus apsakymų knyga 4. 8

LIULEVICIENĖ, A. Lietuviškos novelės anglų kalba 1. 14

LUKŠYTĖ, Agnė. Įspūdžiai iš Tomo Venclovo “98 eilėraščių“ 9. 16

PRUNSKIS, J. Gimnazistė Panevėžys, studentė Petrapily (J. Narūnės) 1. 14

“ Nauja Simo Kudirkos išgyvenimų knyga 6. 17

“ Naujas žodis apie Naująjį Testamentą (A. Rubšio) 7. 26

“ “Kronikos“ mūsų tautinis šventas Raštas 8. 19

RAZMINAS, Pranas. Žemaitiška knyga (A. Bagdono) 9. 16

ROTA, Alė. Chicago lietuvių prieš II pasaulinį karą (Fainhauzo) 11. 2

SAULAITIS, A. Knyga apie gyvenimo knygą (F. Gurecko) 12. 9

St. Kryžių šalis — nauja knyga 10. 7

SILBAJORIS, R. Lietuvių literatūros istorija rusiškai 10. 21

TRUMPA, Vincas. Apie Liubliuną uniją prancūziškai (J. Zmuidzino) 12. 9

UMBRAZONAS, Z. Parašiniai įspūdžiai iš knygos sutiktuvių 6. 17

VISVYDAS, Pr. Kosto Ostrausko mikrodramos ir Čičinskas 2. 11

“ Rečiatyvas mylimajai. Stasio Santvaro šeštoji lyrikos knyga 4. 1

“ Tyro pirmavaizdžio besiligt (S. Geda) 6. 24

“ Juozo Karbutio memuarai. 8. 5

“ Džiaugsmo ir sielvarto sambėgoje. Premijuotoji Danguolės Sadinaitės poezija 8. 12

“ Kukutis tąsosi su pasauliu (M. Martulio knyga) 12. 23

POEZIJA

AISTIS, Jonas. Eilėraščiai apie Lietuvą 2. 18

“ Kūrimo valanda (2 eil.) 6. 10

AUGINAS, Balys. Naktis ateina didmiesčio (3 eil.) 5. 6

BABICKAS, Petras. Eilėraščiai 12. 16

BARONAS, Aloyzas. Po ilgos žiemos (3 eil.) 4. 29

BOGUTAITE, Vitalija. Rašau tau laišką 4. 8

BRADONAS, Kazys. Trys eilėraščiai 3. 4

“ Prie archeologo karsto 4. 22

“ Iš kelionės užrašų (5 eil.) 8. 5

BRAZDŽIONIS, Bernardas. Per senovės žilą srovę 2. 11

“ Trys įrašai rudens albuman 12. 9

CASTELLANOS, Rosario. Džiugi pasilaptis (3 eil.). Išvertė P. P. Gaučys 10. 21

EGLITIS, Andrejus. Du eilėraščiai. Vertė Liūnė Suteima 11. 18

GEDA, Sigitas. Paskutinioji puota (2 eil.) 6. 24

GLUZMAN, Semen. Psalmė. Vertė J. V. 8. 19

GUSTAITIS, Antanas. Mano tautiečių istorija (2 eil.) 5. 27

“ Nekaltinkim Vytauto tariamą Kriavo aktą 4. 22

JAKŠTAS, J. Kryžiuočis žygis į Lietuvą 1377 m. Suchenwiro poemioje 5. 27

Iš moderniosios amerikiečių poezijos. Vertė D. S. 12. 30

Japonų haiku. Vertė St. Santvaras 3. 18

JASMANAS, Antanas. Mano kaimbarys (4 eil.) 1. 28

“ Kaimelių šypsenoj mums prikeliai (4 eil.) 3. 25

JUODVALKYTĖ, Eglė. 4 eilėraščiai 1. 14

YLIVIS, Juozas. Tėviškos vasaros (10 eil.) 1. 7

MARTINAITIS, Marcelijus. Eilėraščiai 12. 23

MIKALAITĖ, Ona. Medinis Dievas (3 eil.) 10. 7

MYKOLAITIS-PUTINAS trimis kalbomis 5. 20

MIŁOZ, Czesław. Įžanga (3 eil.). Vertė J. Kėkštas 8. 26

NAGYS, Henrikas. Vertimuose 5. 20

NYKA-NILONAS, Alfonsas. Motinos daina 5. 13

Pogrindžio parodijos (3 eil.) 3. 11

RADZIUS, Aleksandras. Pensininko užrašai (4 eil.) 9. 23

SADŪNAITE, Danguolė. Sniegas (5 eil.) 1. 21

“ Gamtovaizdis (4 eil.) 6. 24

“ Eilėraščiai apie vasarą 8. 12

SALVAT-PAPASSEIT, Joan. Duok ranką (2 eil.) Vertė P. Gaučys 11. 11

SONNE, Joergen. Tai tu (3 eil.). Vertė A. Landsbergis. 9. 30

Studentiškos Lietuvos pogrindžio parodijos (5 eil.) 4. 1

Sursum corda. Iš naujausios vokiečių ir austrų poezijos (7 eil.). Vertė A. Tyruolis 9. 9

STANKUVIENĖ — SAULAITYTĖ, M. Material Muenchene 4. 15

SLAITAS, Vladas. Eilėraščiai 1. 25

“ Istikimybė Lietuvai (3 eil.) 2. 4

“ Pro rožių lietu (4 eil.) 9. 2

SVABAITĖ, Julija. Vėlinių soduose (3 eil.) 10. 28

TYRUOLIS, Alfonsas. Diemedžio paunksmėje 5. 27

OSELIENĖ, V. Lietuva 11. 4

VENCLOVA, Tomas. Muziejus Hobarbte 6. 17

“ Iš premijuotos knygos “98 eilėraščiai“ 9. 16

BELETRISTIKA

APASČIA, K. Istorinis faktas 2. 4

DOVYDENAS, Liudas. Tau reikia vieversio 9. 23

FRISCH, Max. Skenduolis pabėgėlis. Vertė A. Pakalniškis 5. 6

GUSTAITIS, Antanas. Poetai ir poezija 6. 10

KAIRYS, A. Naujasis pirmininkas 11. 25

LUKŠYTĖ, Agnė. Balandžių agonija 3. 4

ISTORIJA

ALANTAS, Vytautas. Karaliai ir kunigaikščiai Z. Ivinio istorijoje 11. 18

BALYS, J. Lietuviškos apraiškos praektis šimtmečiuose 9. 30

Bgd. V. Vilniaus švietusomenės prieš įsisteigiant Vilniaus universitetui 12. 2

DAINAUSKAS, J. Kriavo akto autentiškumas 1. 14

“ Nekaltinkim Vytauto tariamą Kriavo aktą 4. 22

JAKŠTAS, J. Kryžiuočis žygis į Lietuvą 1377 m. Suchenwiro poemioje 5. 27

KAROSAS, V. Pokalbis su istoriku dr. Juozu Jakštu 2. 18

MEDZIUKAS, Ignas. Lietuviybės apraiškos senajame Vilniaus universitete 9. 16

PINKERTONAS, Robertas. Lietuva 1816-18 metais. Išvertė K. Zygas 9. 9

RAMOJUS, Vladas. Lietuvių anglų kalbų kolumijos ilinijoje 8. 12, 19; 9. 2, 23; 11. 25

V. Bgd. Nepasotinamas istorinių šaltinių rinkėjas (kun. V. Valavičius) 2. 25

V. Bgd. Artimas, bet nepažįstamas senasis Vilniaus universitetas 9. 9

SUKAKTYS

ALŠENAS, Pranas. Jonui Zmuidzinui 80 metų 6.24

bk. Jonas Dovydaitis atšventė kirvio metus 4. 1

GIMBUTAS, Jurgis. “Krivulės“ redaktorium 80 metų (A. Puskepalaičiui) 9. 16

GLIAUDA, Jurgis. Levo Tolstojaus jubiliejiniai metalai 12. 16

YLA, Stasys. Kūdikiai ir oriai vienias. Vydūno 110 metų gimimo ir 25 mirties sukaktis 5. 13

KVILKYS, Bronius. Pokalbis su Petru Babicku 75 metų amžiaus proga 12. 16

LIULEVICIENĖ, A. Rūpestis Dievo ir žmogaus santykiu. Antano Maceinos 70 m. sukaktis 1. 28

PRUNSKIS, Juozas. Rašytojas, laikraštininkas, visuomenininkas. Stasio Ylos 70 metų amžiaus sukaktis 1. 7

“ Simto metų gyvenimas. Dailininkas Adomas Varnas pasakojas 11. 26; 12. 2, 9, 16, 23, 30

VALAITIS, Jonas. Pagerbime prof. Steponą Kairį ir Kiprą Bielinį 6. 17

ATSIMINIMAI

CIBAS, Daumantas. Mačiau Basanaičiui 2. 11

YLA, Stasys. Rizikavau savo gyvenimu. Enciklopedijų leidėjo istorija 11. 4, 11, 18

Kai mirusieji įkvepia gyvuosius. Vilniaus studento Vėlinių prisiminimai 10. 28